

WWF Ελλάς
Λεμπέση 21
117 43 Αθήνα

Τηλ: 210 3314893
Φαξ: 210 3247578
p.maragou@wwf.gr
www.wwf.gr

Προς:

Διεύθυνση Αισθητικών Δασών Δρυμών και Θήρας, Τμήμα Β, ΥΠΕΚΑ

Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, ΥΠΕΚΑ

Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος, ΥΠΕΚΑ

Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Σχινιά-Μαραθώνα

Κοινοποίηση

Γενική Διεύθυνση Δασών και Αγροτικών Υποθέσεων, Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής

Διεύθυνση Δασών Ανατολικής Αττικής, Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής

Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Περιφέρεια Αττικής

Δασαρχείο Καπανδριτίου

Δασαρχείο Πεντέλης

Αθήνα 21 Νοεμβρίου 2013

Αρ. πρωτ. 340/2013

ΘΕΜΑ: Παρουσία τσακαλιού στην ανατολική Αττική

Αξιότιμοι κύριοι,

σε συνέχεια της άδειας για διεξαγωγή έρευνας στην Αττική (υπ. αριθμ 172328/1715 της 26/6/2012) από τη Διεύθυνση Αισθητικών Δασών, Δρυμών και Θήρας, της Ειδικής Γραμματείας Δασών του ΥΠΕΚΑ, το WWF Ελλάς προχώρησε σε έρευνα για την επιβεβαίωση της παρουσίας τσακαλιού στον υγρότοπο Σχοινιά, τον εντοπισμό πιθανών περιοχών κατανομής του είδους στη βορειοανατολική Αττική και την εκτίμηση της πληθυσμιακής κατάστασης, εφόσον εντοπιζόνταν πληθυσμοί. Με την παρούσα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και πρώτα συμπεράσματα των ερευνών της οργάνωσης.

Λόγω της μεγάλης μείωσης των πληθυσμών του αλλά και του κατακερματισμού των ενδιαιτημάτων του, το τσακάλι στην Ελλάδα αξιολογείται ως είδος Κινδυνεύον¹. Ειδικότερα, θεωρείτο εξαφανισμένο από την Αττική τα τελευταία τουλάχιστον 30 χρόνια, λόγω των μεγάλων πυρκαγιών και της έντονης αστικοποίησης που οδήγησαν στη συρρίκνωση των κατάλληλων βιοτόπων. Συγκεκριμένα για την ανατολική Αττική, στην ευρύτερη περιοχή Μαραθώνα – Καλάμου, η παρουσία του είδους ήταν γνωστή ως το 1980. Έκτοτε στη βιβλιογραφία αναφέρονται μόνο δύο παρατηρήσεις το 1986 και το 1988. Νοτιότερα, το είδος υπήρχε σε

¹ Λεγάκις, Α. & Μαραγκού, Π. 2009. *Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ειδών Ζώων της Ελλάδας*. Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία. Αθήνα.

πευκοδάση ανάμεσα στο Σούνιο και τον Άγιο Κωνσταντίνο (Καμάριζα Λαυρίου). Όμως, μετά τη μεγάλη πυρκαγιά του 1985 δεν υπήρξε καμία ένδειξη για την παρουσία τους².

Το 2012 υποστηρικτής του WWF Ελλάς μας προώθησε φωτογραφίες από την περιοχή του Σχινιά οι οποίες απεικονίζουν ζώο το οποίο αναγνωρίστηκε ως τσακάλι. Επιπλέον το φθινόπωρο του 2013 μέλος της ΕΟΕ ενημέρωσε για παρουσία τσακαλιού στην ευρύτερη περιοχή της Λούτσας και συγκεκριμένα ανάμεσα στο ραντάρ του Αεροδρομίου Ελ. Βενιζέλος, της περίφραξης του αεροδρομίου και ΝΑ των οικισμών Πηγάδι Κατοίκι και Κυνηγόπουλου. Οι πρόσφατες αυτές πληροφορίες σε συνδυασμό με το ιστορικό μη παρουσίας τσακαλιού για πολλές δεκαετίες στην Αττική προκάλεσαν μεγάλη εντύπωση και ερευνητικό ενδιαφέρον.

Το WWF Ελλάς διεξήγαγε έρευνα στην ευρύτερη περιοχή ανάμεσα σε Καπανδρίτι, Κάλαμο, Βαρνάβα, Μαραθώνα, στο Εθνικό Πάρκο Σχινιά-Μαραθώνα, και Αγ. Στέφανο, στα όρια του Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας, καθώς και στην ευρύτερη περιοχή της Λούτσας και του υγρότοπου Βραυρώνας. Υπεύθυνη της έρευνας ήταν η βιολόγος κ. Δέσποινα Μίγκλη. Η έρευνα πεδίου διεξήχθη βάσει του πρωτοκόλλου που η οργάνωση έχει ακολουθήσει σε όλη τη σχετική έρευνα για το είδος στην Ελλάδα και το οποίο προβλέπει την εφαρμογή μετρήσεων με χρήση μαγνητοφωνημένων ουρλιαχτών τσακαλιών για το κάλεσμα των ζώων. Οι καταγραφές γίνονται νυχτερινές ώρες, όταν και τα ζώα είναι πιο δραστήρια. Επισημαίνεται πως στο πλαίσιο αυτής της έρευνας δεν πραγματοποιήθηκαν συλλήψεις ζώων ούτε έγινε οποιαδήποτε παρέμβαση στον πληθυσμό των τσακαλιών.

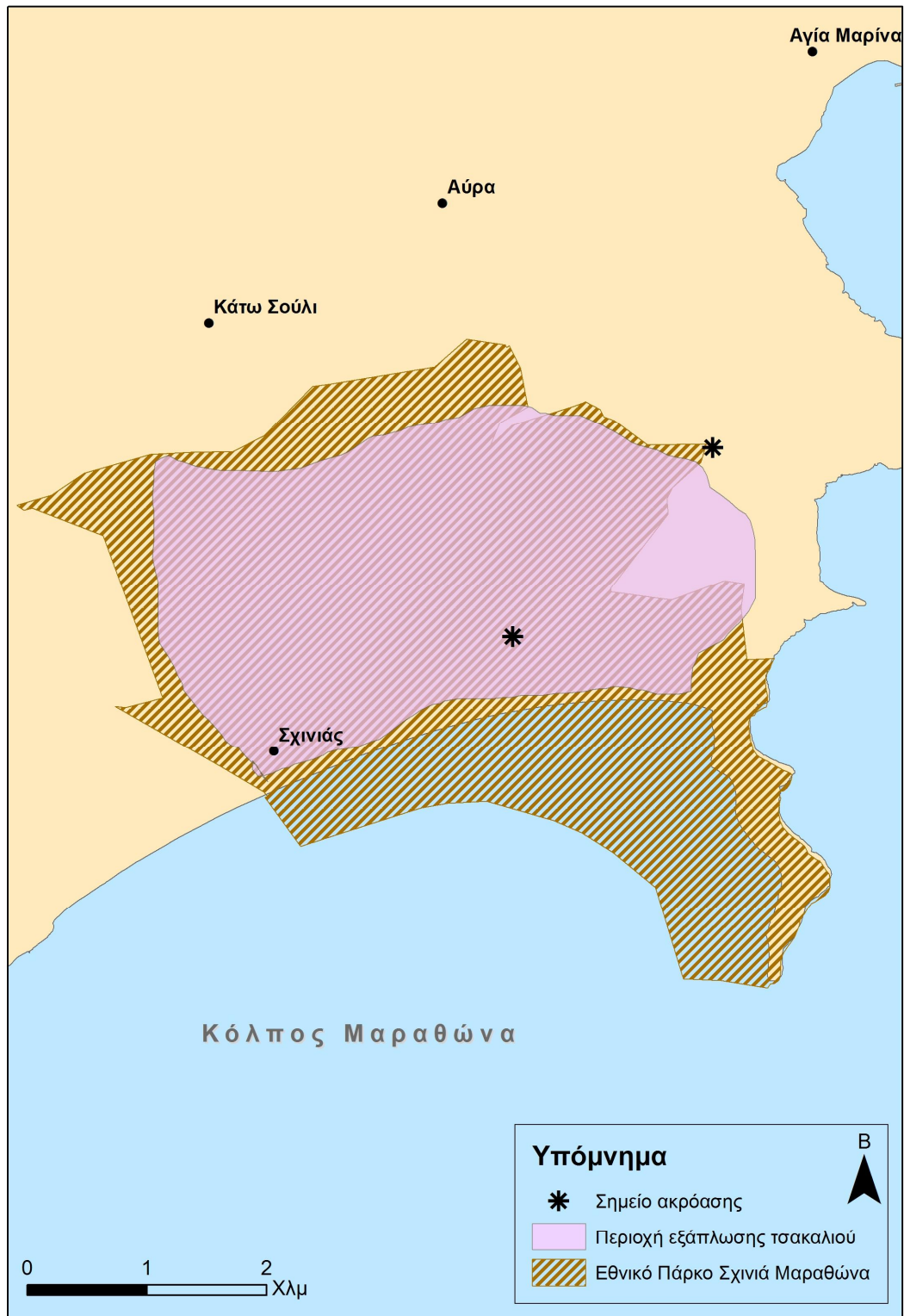
Στη δειγματοληψία μέσω ακροάσεων που πραγματοποιήθηκε επιβεβαιώθηκε η παρουσία τσακαλιών τσακαλιού στους δύο εναπομείναντες υγρότοπους της ανατολικής Αττικής, στον Σχοινιά και στο έλος Βραυρώνας. Συγκεκριμένα:

Σχινιάς

Στον υγρότοπο του Σχινιά τον Αύγουστο του 2012 επιλέχθηκαν δύο σημεία εντός και περιφερειακά του υγροτόπου. Το πρώτο σημείο στήθηκε σε ένα παρατηρητήριο ύψους 10μ περίπου που προσέφερε ελοπτεία ολόκληρου σχεδόν του υγροτόπου ενώ για το δεύτερο επιλέχθηκε περιοχή με αραιή μακία βλάστηση στην περιοχή «Δικαστικά». Στην πρώτη εκφώνηση αποκρίθηκαν 3 ενήλικα ζώα από διαφορετικές κατευθύνσεις, με το ένα αρκετά μακρύτερα από τα υπόλοιπα και πολύ κοντά στη θάλασσα. Στην τρίτη επανάληψη φώναξε ξανά ένα από τα ζώα της πρώτης απόκρισης και ακολούθησαν τα ουρλιαχτά ενός ενήλικου με ένα μικρό από τελείως διαφορετική κατεύθυνση. Στην 4^η και 5^η επανάληψη δεν ακούστηκαν ουρλιαχτά, ωστόσο ένα μεγαλόσωμο ενήλικο ζώο πλησίασε στο αυτοκίνητο του WWF Ελλάς, έμεινε για λίγα δευτερόλεπτα κι έφυγε ακολουθώντας το χωματόδρομο μέχρι που οπτικά χάθηκε στη βλάστηση. Στα Δικαστικά δεν υπήρξε κάποια απόκριση από τσακάλι, γεγονός που δείχνει πως τα ζώα περιορίζονται χωροκρατικά στα όρια του υγροτόπου.

Καταγράφηκαν συνολικά 5 τσακάλια, εκ των οποίων 4 ενήλικα και ένα μικρό, που ανήκουν κατ' ελάχιστο σε μία αγέλη. Είναι πολύ πιθανό ο αριθμός των ζώων να είναι μεγαλύτερος. Τα ζώα δείχνουν εξοικειωμένα με την ανθρώπινη παρουσία δεδομένου πως αποκρίθηκαν αμέσως στα καλέσματα, πλησίασαν το αυτοκίνητο κι έχουν προσαρμοστεί σε περιοχή με πολύ συχνή ανθρώπινη παρουσία τους θερινούς μήνες.

² Γιαννάτος, Γ. & Ιωαννίδης, Γ. 1989. *Το τσακάλι (Canis aureus) στη Νότια Ελλάδα*. Πρόγραμμα απογραφής της πανίδας και των βιοτόπων της Ελλάδας. Πειραιάς.

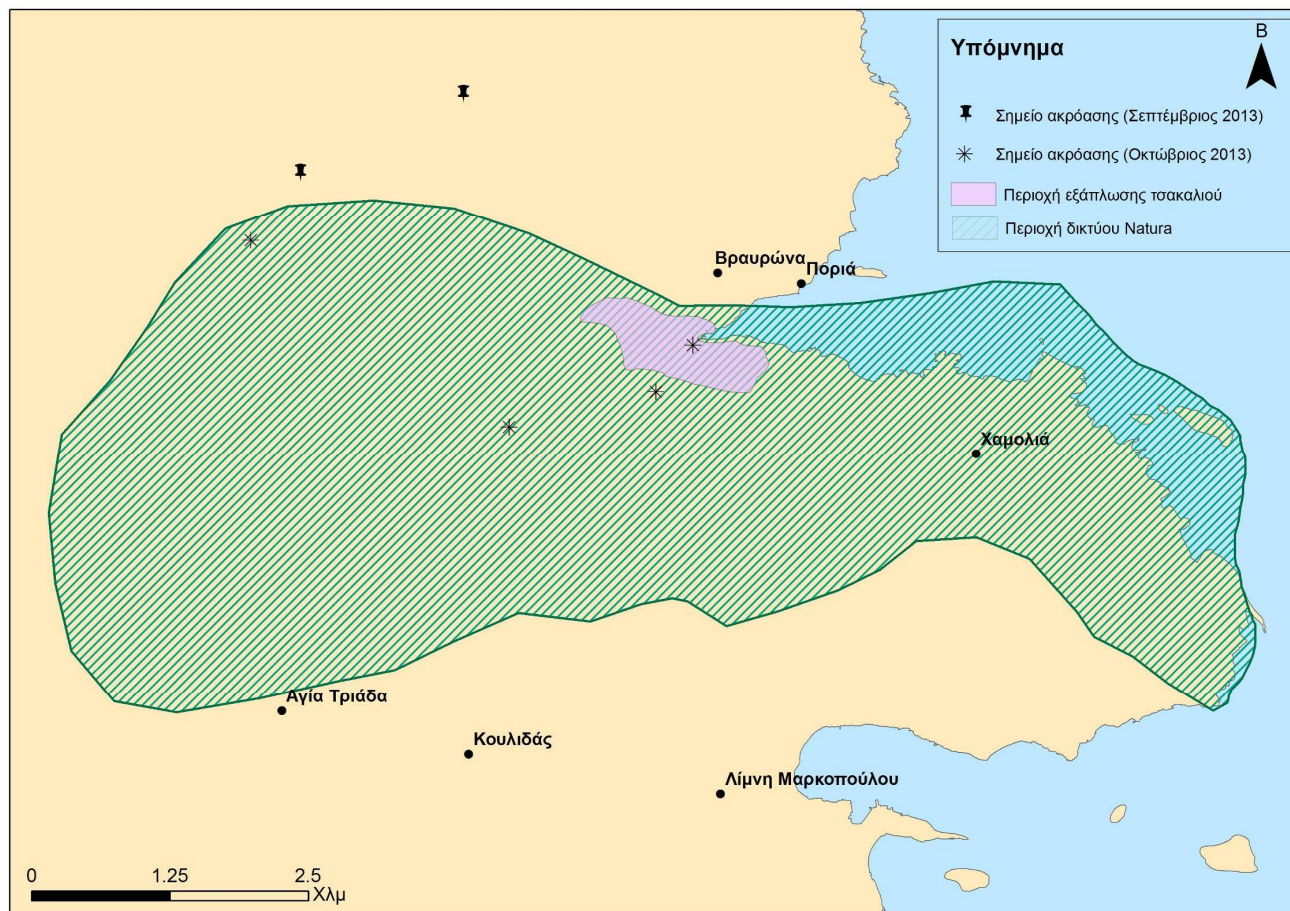
Χάρτης 1. Τα σημεία ακρόασης και η περιοχή πιθανής εξάπλωσης του τσακαλιού στον υγρότοπο Σχινιά σε σχέση και με τα όρια του Εθνικού Πάρκου Σχινιά – Μαραθώνα

Βραυρώνα

Τον Σεπτέμβριο 2013 έγινε δειγματοληψία στην ευρύτερη περιοχή της Λούτσας, από όπου είχαμε λάβει τις σχετικές πληροφορίες. Αν και επιλέχθηκαν σημεία με κατάλληλη βλάστηση και ανάγλυφο, οι εκφωνήσεις δεν έδωσαν καμία απόκριση. Έγινε επίσης εκφώνηση από εποπτική θέση πάνω από τον υγρότοπο Βραυρώνας. Αν και οι καιρικές συνθήκες δεν ήταν κατάλληλες

λόγω αέρα (έντασης 4-5 μποφόρ με ριπές 6), ακούστηκαν ξεκάθαρα 3-4 ουρλιαχτά ενός ζώου. Τον Οκτώβριο 2013 πραγματοποιήθηκε επαναληπτική δειγματοληψία με επίκεντρο τον υγρότοπο της Βραυρώνας και ευνοϊκές καιρικές συνθήκες. Στο πρώτο σημείο αποκρίθηκε μια μικρή ομάδα τσακαλιών 2-3 ατόμων από βόρεια διεύθυνση και σε απόσταση <500 μ, προερχόμενα πιθανότατα από τον υγρότοπο. Δεν υπήρξε ανταπόκριση από τις εκφωνήσεις από τα υπόλοιπα 2 σημεία που τέθηκαν κατά μήκος του ποταμού Ερασινού.

Με βάση τα παραπάνω σε συνδυασμό με τις αρχικές πληροφορίες θεωρούμε ότι τα τσακάλια έχουν σαν βάση τον υγρότοπο Βραυρώνας και από εκεί εφορμούν για τροφοληψία στην ευρύτερη περιοχή, εκμεταλλευόμενα τους φυτοφράκτες, τη διάσπαρτη φυσική βλάστηση και τα ρέματα. Ο πληθυσμός είναι σαφώς μικρότερος του Σχιτιά και λιγότερο εξοικειωμένος με την ανθρώπινη παρουσία και ανθρωπογενή όχληση.

Χάρτης 2: Τα σημεία ακρόασης και η περιοχή πιθανής εξάπλωσης του τσακαλιού στον υγρότοπο Βραυρώνας σε σχέση και με τα όρια της Ειδικής Ζώνης Διατήρησης «Βραυρώνα – Παράκτια Θαλάσσια Ζώνη (GR3000004)».

Αποτελέσματα

- Μετά από 30 χρόνια ανακαλύπτεται και επιβεβαιώνεται η παρουσία τσακαλιού στην Αττική.
- Οι δύο πληθυσμοί που επιβεβαιώθηκαν είναι μικρές ομάδες και συνεπώς ευάλωτες στην ανθρωπογενή όχληση, ιδιαίτερα σε τυχαία γεγονότα. Σε κάθε περίπτωση η μεταξύ τους επικοινωνία πρέπει να θεωρείται απίθανη.
- Και οι δύο πληθυσμοί τσακαλιού στην Αττική εξαπλώνονται εντός προστατευόμενων περιοχών. Τα διαχειριστικά σχέδια και γενικώς οι δράσεις προστασίας και διατήρησης

αυτών των περιοχών θα πρέπει να λάβουν υπόψη την παρουσία αυτού του κινδυνεύοντος είδους.

- Επιβεβαιώνεται η μεγάλη σημασία των υγρότοπων της Αττικής οι οποίοι παρά το μικρό τους, συγκριτικά, μέγεθος αποτελούν πολύτιμο καταφύγιο για σημαντικά και απειλούμενα είδη όπως το τσακάλι.

Το WWF Ελλάς επαναλαμβάνει ότι ο πληθυσμός του τσακαλιού παραμένει ευάλωτος, και η αξιοποίηση των νέων δεδομένων απαιτεί προσοχή ώστε να συναχθούν ασφαλή συμπεράσματα. Τονίζουμε ιδιαίτερα την ανάγκη για προστασία των υφιστάμενων βιοτόπων και ενίσχυση των μέτρων για τη διατήρησή τους.

Θα θέλαμε να σημειώσουμε ότι το WWF Ελλάς δεν υλοποιεί πλέον συστηματικές έρευνες πεδίου για το τσακάλι. Διατηρούμε, ωστόσο, βάση δεδομένων η οποία ενημερώνεται με δεδομένα και αναφορές σχετικά με την εξάπλωση και πιθανή παρουσία του είδους στην Ελλάδα, ενώ συμμετέχουμε και στη διατύπωση δράσεων πολιτικής για την προστασία του τσακαλιού. Τα σχετικά δεδομένα είναι διαθέσιμα στις αρμόδιες υπηρεσίες.

Με εκτίμηση

Παναγιώτα Μαραγκού
Συντονίστρια δράσεων επιστημονικής υποστήριξης